

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/117/2016
Identifikačné číslo spisu: 6015201049
Dátum vydania rozhodnutia: 24.04.2019
Meno a priezvisko: Mgr. Viliam Pohančeník
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:6015201049.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Viliama Pohančeníka a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Viery Nevedelovej, v právnej veci navrhovateľky: D. W. K., nar. XX.XX.XXXX, O. B. XX, Q., proti odporkyňi: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 13.05.2015 v spojení so zmenovým rozhodnutím odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 28.09.2015 o vdovskom dôchodku, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 20Sd/232/2015-46, 20Sd/334/2015 zo dňa 02.03.2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 20Sd/232/2015-46, 20Sd/334/2015 zo dňa 02.03.2016 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom č. k. 20Sd/232/2015-46, 20Sd/334/2015 zo dňa 02.03.2016 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 13.05.2015 v spojení so zmenovým rozhodnutím odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 28.09.2015 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie odporkyne“), ktorým odporkyňa podľa § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) zamietla žiadosť navrhovateľky o vdovský dôchodok z dôvodu nesplnenia podmienok na jeho priznanie, keďže ku dňu smrti (k 06.04.2015) nezískal jej zomretý manžel obdobie dôchodkového poistenia v rozsahu určenom zákonom, nakoľko získal iba 5.308 dní obdobia dôchodkového poistenia. Navrhovateľke nepriznal právo na náhradu trov konania.

Krajský súd v odôvodnení rozsudku poukázal na § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z., v zmysle ktorých obdobie, ktoré založilo nárok na výsluhový dôchodok, nie je obdobím dôchodkového poistenia, a preto ho nemožno hodnotiť podľa všeobecných predpisov. Dobu poistenia od 08.03.1999 do 08.10.1999, kedy manžel navrhovateľky vykonával zdokonaľovacie štúdium, nie je možné zhodnotiť, nakoľko uvedená doba mu bola zhodnotená pre výsluhový dôchodok. Obdobie dôchodkového poistenia,

kedy sa manžel navrhovateľky staral o svokra od 01.05.2008 do 07.07.2009 a za ktoré poberal peňažný príspevok za opatrovanie, nie je možné zhodnotiť podľa § 15 ods. 1 písm. e/ zákona č. 461/2003 Z. z., nakoľko nebol prihlásený do poistenia, t. j. nepodal registračný list fyzickej osoby, ktorá poberá peňažný príspevok na opatrovanie. Krajský súd preskúmal napadnuté rozhodnutie odporkyne na pojednávaní dňa 02.03.2016 zmysle § 250l OSP, oboznámil sa s pripojenými listinnými dôkazmi, vypočul navrhovateľku a odporkyňu a dospel k záveru, že opravnému prostriedku navrhovateľky nie je možné vyhovieť. Navrhovateľka na pojednávaní trvala na podanom opravnom prostriedku a žiadala, aby jej nebohému manželovi bolo do doby dôchodkového poistenia započítané obdobie, kedy sa staral o jej otca, a to na základe rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec, ktorým mu bol priznaný príspevok za opatrovanie. Poukázala aj na čestné prehlásenie jej brata S. D., ktorého navrhla vypočúť ako svedka a ktorý bol v tom čase s jej manželom na pobočke Sociálnej poisťovne, pretože jej nebohý manžel vedel, že sa musí prihlásiť do dôchodkového poistenia. Nevedela, prečo sa tak nestalo. Odporkyňa sa na pojednávaní plne pridržiavala písomného stanoviska zo dňa 09.10.2015, kde sú uvedené právne a skutkové dôvody, ktorými sa riadila pri zamietnutí žiadosti navrhovateľky o priznanie vdovského dôchodku a žiadala napadnuté rozhodnutie potvrdiť ako zákonné a vecne správne. V konaní bolo nesporné, že nebohý manžel navrhovateľky bol ku dňu smrti poberateľom výsluhového dôchodku a v zmysle § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. do doby dôchodkového poistenia podľa všeobecných prepisov nemožno započítať obdobie, ktoré bolo započítané pre nárok na výsluhový dôchodok. Pre nárok navrhovateľky na dávku po nebohom manželovi je relevantný charakter dôchodku, ktorý poberal nebohý ku dňu smrti, resp. na ktorý by mal nárok. Vzhľadom na to, že jej nebohý manžel nebol ku dňu smrti poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, ku dňu smrti nespĺnil podmienky nároku na starobný dôchodok, resp. invalidný dôchodok a nezomrel v dôsledku pracovného úrazu, resp. choroby z povolania, navrhovateľke nevznikol nárok na vdovský dôchodok v zmysle citovaného ustanovenia. Na záver krajský súd konštatoval, že nevypočul brata navrhovateľky ohľadom okolností podania prihlášky na poistenie v pobočke odporkyne v Lučenci, pretože jeho svedeckú výpoveď by nemohol hodnotiť ako dôkaz. Svedok na základe čestného prehlásenia mal byť s nebohým len na chodbe, ale v kancelárii s ním nebol.

Proti rozsudku krajského súdu podala navrhovateľka v zákonnej lehote odvolanie navrhujúc, aby odvolací súd zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Namietala, že ku dňu smrti manžela (k 06.04.2015) získal 14 rokov a 198 dní, čím mu do doby dôchodkového poistenia chýbalo nepatrných 167 dní. Krajský súd nevzal do úvahy skutočnosť, že jej manžel na základe rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec, odboru sociálnych vecí a rodiny č. A/2008/07377/1/ZDE zo dňa 27.06.2008 opatroval svokra N. D.. Odporkyňa na krajskom súde argumentovala, že jej manžel nebol dôchodkovo poistený a navrhovateľka nepredložila potvrdenú prihlášku, ktorú podľa jej vedomosti v tom čase odporkyňa nevydávala alebo ju vydávala iba na požiadanie. Navrhovateľka ju nemá. Ak by ju predložila na súde ako dôkaz, odporkyňa by manželovi priznala obdobie od 01.05.2008 do 07.07.2009 do dôchodkového poistenia. V tom prípade by odporkyňa priznala, že sa niekde stala chyba. Krajský súd tvrdenie svedka K. D. na základe čestného prehlásenia priloženého do spisu nevzal do úvahy z dôvodu, že stál na chodbe a nebol s ním priamo pri vybavovaní. Odporkyňa v stanovisku uviedla, že na výpočet výsluhového dôchodku manželovi navrhovateľky bola podľa § 58 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 328/2002 Z. z.“) zhodnotená doba výkonu základnej vojenskej služby od 03.10.1984 do 30.09.1986 a doba služobného pomeru príslušníka Železničnej polície SR od 01.05.1993 do 31.12.2006. V zmysle § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. obdobie, ktoré založilo nárok na výsluhový dôchodok, nie je obdobím dôchodkového poistenia a preto ho nemožno hodnotiť podľa všeobecných predpisov. Ale Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky dobu výkonu základnej vojenskej služby nevzalo do úvahy do doby trvania služobného pomeru k pokračovaniu vyplácania vdovského výsluhového dôchodku po roku. To znamená, že navrhovateľke bol vdovský výsluhový dôchodok priznaný na jeden rok, ale po jeho uplynutí už naň nárok nemá, lebo jej manžel bol príslušníkom Železničnej polície SR 13 rokov a 245 dní a nespĺnila podmienku podľa § 50 ods. 2 zákona č. 328/2002 Z. z.. Ďalej poukázala na to, že doba výkonu základnej vojenskej služby je v polícii zhodnotená a u odporkyne nie z dôvodu, že bola zhodnotená u polície. Žiaľ, jej manžel ochorel a bol prepustený zo Železničnej polície SR zo zdravotných dôvodov a necelé dva chýbajúce roky, ktoré

potreboval do 15 rokov, nemohol doslúžiť ako policajt a vykompenzovali sa vojenskou službou. Na záver dodala, že jej nebohý manžel odvádzal poistenie do systému necelých 15 rokov (bez 167 dní). Nikdy nebol evidovaný na úrade práce, nepoberal invalidný dôchodok, aj keď mu bol na základe stanovenej diagnózy v roku 2006 priznaný a vtedy ešte nemal 45 rokov, ale uspokojil sa s výsluhovým dôchodkom.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhla, aby odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. Dôvody, ktoré uviedla navrhovateľka v odvolaní, nepovažovala za opodstatnené. Krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého ju náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutého rozhodnutia odporkyne. Ďalej odporkyňa uviedla, že zomrelý manžel navrhovateľky ku dňu smrti nepoberal starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, ani invalidný dôchodok, nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok ani nezomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, preto bol nárok na vdovský dôchodok posúdený aj z hľadiska získania potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „SSP“). V zmysle § 492 ods. 2 SSP odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj len „OSP“ alebo aj len „Občiansky súdny poriadok“), začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Keďže v prejednávanej veci začalo odvolacie konanie pred nadobudnutím účinnosti Správneho súdneho poriadku, odvolací súd ďalej konal podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľky nemožno vyhovieť.

Predmetom konania bolo posúdenie zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporkyne o zamietnutí žiadosti navrhovateľky o vdovský dôchodok.

Podľa § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., vdova má nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý:

- a) ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, invalidného dôchodku alebo mal nárok na predčasný starobný dôchodok,
- b) ku dňu smrti splnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo
- c) zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 72 ods. 1 písm. g/ zákona č. 461/2003 Z. z., počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku nad 45 rokov je najmenej 15 rokov.

Podľa § 60 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., obdobie dôchodkového poistenia nie je obdobie výkonu služby policajta a profesionálneho vojaka, ak toto obdobie bolo zhodnotené na nárok na vdovský výsluhový dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký výsluhový dôchodok, vdovecký dôchodok, sirotsky výsluhový dôchodok alebo sirotsky dôchodok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z., obdobie dôchodkového poistenia nie je obdobie dôchodkového poistenia fyzickej osoby uvedenej v § 15 ods. 1 písm. c/ a obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby, ktoré boli získané do 31.12.2003, ak boli zhodnotené na nárok na vdovský výsluhový dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký výsluhový dôchodok, sirotsky výsluhový dôchodok alebo sirotsky dôchodok podľa osobitného predpisu.

Nebolo sporné, že nebohému manželovi navrhovateľky bola ako príslušníkovi Železničnej polície SR zhodnotená doba výkonu základnej vojenskej služby od 03.10.1984 do 30.09.1986 a doba služobného

pomeru príslušníka Železničnej polície SR od 01.05.1993 do 31.12.2006, na základe čoho mu vznikol nárok na výsluhový dôchodok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Taktiež nebolo sporné, že vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, upraveného zákonom č. 461/2003 Z. z., získal obdobie dôchodkového poistenia (tzv. „civilné zamestnanie“) v rozsahu 5.308 dní, t. j. 14 rokov a 198 dní obdobia dôchodkového poistenia.

Najvyšší súd Slovenskej republiky mal pri posudzovaní zákonnej úpravy nároku na vdovský dôchodok v danej veci za to, že ustanovenia § 60 ods. 2, 3 a § 255 ods. 5, 6 zákona č. 461/2003 Z. z. nie sú v súlade s čl. 39 ods. 1 a čl. 55 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, a preto v súlade s § 109 ods. 1 písm. b/ OSP v spojení s § 492 ods. 1 SSP uznesením zo dňa 19.02.2018 prerušil odvolacie konanie a čakal na rozhodnutie ústavného súdu. Ústavný súd SR nálezom č. k. PL. ÚS 16/2017-52 zo dňa 13.02.2019 návrhu najvyššieho súdu nevyhovel. V dôvodoch nálezu ústavný súd okrem iného uviedol:

„... posudzovanie nároku na vznik invalidného dôchodku sa systémovo posudzuje podľa právnej úpravy, t. j. iného systému, ako je sociálne zabezpečenie policajtov a vojakov vrátane potrebnej doby zamestnania ako jednej z podmienok pre vznik nároku naň. Možnosť vzniku nároku na invalidný dôchodok zo systému „všeobecného“ sociálneho poistenia osobám, ktoré boli účastníkmi systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov, môže fakticky/reálne nastať až po tom, ako policajt alebo vojak ukončil svoj služobný pomer, bol mu priznaný výsluhový dôchodok a rozhodol sa ďalej pracovať ako zamestnanec participujúci obligatórne na sociálnom postení podľa zákona č. 461/2003 Z. z..

Z dôvodu, že ide o osoby začlenené do samostatného systému sociálneho zabezpečenia - rešpektujúc osobitnú náročnosť ich práce a verejný záujem na zabezpečení výkonu týchto služieb - ktoré sa po skončení ich služobného pomeru zamestnali v rámci iných pracovnoprávných vzťahov zakladajúcich ich účasť na sociálnom poistení, kde však platia iné pravidlá, môžu sa im tieto iné pravidlá zdať, vzhľadom na čas, kedy do týchto nových vzťahov vstúpili, prísne. Zdanie prísnosti môže u nich evokovať aj zdanie protiústavnosti.

Podľa názoru ústavného súdu by ale riešenie, ktoré by v rámci sociálneho poistenia bez ďalšieho favorizovalo určitú skupinu subjektov z iného systému sociálneho zabezpečenia - odpustiac alebo znižiac bez ďalšieho všeobecne ustanovenú potrebnú dobu účasti na sociálnom poistení pre vznik nároku na invalidný dôchodok - by bolo vo vzťahu k ostatným účastníkom systému sociálneho poistenia nesystémové a nespravodlivé. Ak by malo ísť o „zmäkčenie“ podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok podľa zákona č. 461/2003 Z. z., teda o „zvýhodnenie“ osôb poberajúcich výsluhový dôchodok bez toho, aby sa toto „zmäkčenie“ eliminovalo iným riešením, prípadne participáciou štátu, potom by vyvstala aj otázka ústavnosti takéhoto riešenia. ...

... nemožno nebrať do úvahy a prehliadnúť, že zákon č. 461/2003 Z. z. a zákon č. 328/2002 Z. z. upravujú dva samostatné vedľa seba stojace sociálne systémy, ktoré poskytujú zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa pre iný okruh osôb a za iných podmienok ustanovených týmito zákonmi upravujúcimi jednotlivé systémy. Nemožno však argumentovať protiústavnosťou všeobecne aplikovateľného modelu dôb zamestnania pre vznik nároku na invalidný dôchodok tých osôb, ktoré sú štandardnými účastníkmi tohto systému, a to len preto, že pre skupinu osôb prichádzajúcich z iného systému, ale teraz už zúčastnených vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, sú parametre nastaveného modelu dôb zamestnania pre nich náročné na splnenie a z ich pohľadu prísne až nespravodlivé. Vzhľadom na uvedené je v prvom rade vecou zákonodarcu, ako sa vyrovná s vecnou stránkou problému.

Vychádzajúc z uvedených východísk možno v závere zhrnúť, že navrhovateľom napadnuté ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. nie sú podľa názoru ústavného súdu v konflikte s čl. 39 ods. 1 ústavy ani s čl. 55 ods. 1 ústavy. ...“

Vzhľadom na citovaný nález ústavného súdu odvolací súd pri posudzovaní zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporkyne o nároku na vdovský dôchodok vychádzal z ustanovení § 60 ods. 3 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z., v zmysle ktorých v konaní o nároku na vdovský dôchodok podľa tohto zákona nemožno navrhovateľke započítať do doby dôchodkového poistenia jej nebohého manžela celú dobu jeho dôchodkového poistenia, vrátane jeho služby v Železničnej polícii SR, nakoľko táto jej bola započítaná za účelom priznania vdovského výsluhového dôchodku podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Bez uvedenej doby služby získal nebohý manžel navrhovateľky obdobie dôchodkového poistenia v tzv.

„civilnom zamestnaní“ v rozsahu iba 5.308 dní, t. j. 14 rokov a 198 dní, takže ku dňu jeho smrti dňa 06.04.2015 vzhľadom na vek 49 rokov nespĺnil podmienku najmenej 15 rokov dôchodkového poistenia podľa § 72 ods. 1 písm. g/ zákona č. 461/2003 Z. z..

Vzhľadom na to, že nebohý manžel navrhovateľky nespĺnil dve zákonom ustanovené kumulatívne podmienky pre vznik nároku na starobný dôchodok, a to získanie najmenej 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia a dosiahnutie dôchodkového veku, odporkyňa napadnutým rozhodnutím správne zamietla žiadosť navrhovateľky o vdovský dôchodok z dôvodu nesplnenia podmienky pre vznik nároku na túto dávku ustanovenej v § 74 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z..

Námietku navrhovateľky, aby jej bolo zhodnotené aj obdobie od 01.05.2008 do 07.07.2009, kedy sa jej nebohý manžel staral o svokra a poberal peňažný príspevok za opatrovanie, považoval odvolací súd za nedôvodnú. Uvedené obdobie jej nebolo možné započítať pri posúdení nároku na vdovský dôchodok, nakoľko jej nebohý manžel nepodal registračný list fyzickej osoby, ktorá pobera peňažný príspevok za opatrovanie, t. j. nebol prihlásený do dôchodkového poistenia. Rovnako nebolo možné akceptovať ako dôkaz čestné vyhlásenie brata navrhovateľky K. D. zo dňa 22.06.2015, v ktorom vyhlásil, že bol s nebohým manželom navrhovateľky v pobočke Sociálnej poisťovne v Lučenci za účelom jeho prihlásenia do dôchodkového poistenia, avšak nebol s ním vo vnútri, ale čakal ho na chodbe. Na takéto čestné vyhlásenie nemohla odporkyňa prihliadnuť práve z dôvodu, že K. D. nebol osobne prítomný pri tom, ako mal nebohý manžel navrhovateľky odovzdať pracovníčke príslušnej pobočky prihlášku na dôchodkové poistenie.

Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil podľa § 250ja ods. 3 v spojení s § 219 ods. 1, 2 OSP ako vecne správny.

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 OSP v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 OSP tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľka nebola v tomto konaní úspešná.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.